

Záhady Husova pomníku odhalí úplná rekonstrukce

Téměř sto let vydržel pomník Jana Husa bez výrazných zásahů restaurátorů. Nadešel čas rekonstrukce. I když se nyní pomník skryl zrakům turistů, bude průzkum a rekonstrukce sochy přínosem na dalších několik desetiletí.

„Nejvíc sochu poškodil čas,“ říká akademický sochař Pavel Filip, který pracuje v týmu, jež Husa prozkoumá a opraví. Podle odhadů odborníků to bude trvat do začátku turistické sezony v roce 2009, nesmí ovšem nastat žádné výrazné komplikace. Jenže v tuto chvíli nikdo neví, jaká překvapení čekají restaurátory uvnitř pomníku.

Esteticky největším poškozením byly průstřely především v oblasti husitských štítů, které vznikly v roce 1945 při povstání. Kolem sochy probíhaly ostré boje a i samotný Hus při bližším ohledání přišel k úhoně. Průstřely byly opraveny v roce 1965 a úpravy vidí jen zkušené oko odborníka. „Ty průstřely беру spíše jen jako estetickou vadu, na destrukci materiálu neměly ty otvory žádný vliv, stejně jako další otvory, odtokové kanálky, které jsou součástí všech podobně složitých soch,“ uvedl Filip.

Led posouvá tuny kamene

V posledních padesáti letech se do pomníku výrazně nezasahovalo, čistil se pravidelně od holubích exkrementů a hlavně prachu. Za závažné poškození považuje sochař Filip uříznutí přední části lemu bronzového pláště sochy, který zakrýval kamenné spáry. „Kvůli jeho absenci - nevíme, zda vše vzniklo za války či po válce - zatékalo do kamenné čisti pomníku a tím došlo k postupnému vysunutí mnohatunových bloků. Dnes tam jsou až čtyřcentimetrové spáry, kde roste mech a každou zimu tam zateče voda a zmrzne a tak dochází k dalším a dalším trhlinám,“ upozornil Filip. Zde čeká restaurátory skutečně náročný zákrok. „V podstatě budeme muset bloky vysunout, vyčistit a opět vratit na původní místo,“ řekl vysvětluje Filip.

Hledají se dokumenty

To také umožní vstup do útrob pomníku. Jenže dříve než k tomu dojde, přijdou ke slovu kamery, kterými se odborníci do sochy podívají. Uvnitř se totiž s největší pravděpodobností nachází železná konstrukce a to značně zkorodovaná, takže svévolný pohyb kamene, na němž může být konstrukce upevněna by mohl znamenat zkázu sochy. Zatím nemají restaurátoři žádnou dokumentaci, ani fotografie, které by ukázovaly, jak to uvnitř sochy vypadá. „Jediný zdroj, který máme k dispozici, je soubor šesti či sedmi restaurátorských zpráv, které informují o drobných zásazích a opravách, ale pátrá se dál,“ řekl Filip.

Na sousoší jsou patrné sotva viditelné trhliny. Podle sochaře nejde o trhliny v pravém slova smyslu, ale o lokální rozestoupení některých spojů. Sousoší bylo totiž odléváno po dílech a také po částech sestavováno. Uvnitř byly jednotlivé díly spojovány pomocí šroubů. Už proto se restaurátoři domnívají, že se uvnitř nachází nějaká konstrukce, na kterou ti, kteří montovali pomník, vstupovali při instalaci.

Elektrika stavu nepomáhá

Odtokové kanálky jsou sice vidět, ale nikdo netuší, kam jimi stovky litrů vody odtékají. V každém případě voda mizí v útrobách sochy, kde se vsakuje, ale také ničí možnou železnou konstrukci. Bronz a železo tvoří spolu elektrický článek, který urychluje korozi. „Takové spojení kovů umožňuje korozi železných prvků sochy třikrát větší rychlostí, než by se dělo volně v prostoru při vystavení dešti a dalším povětrnostním vlivům,“ stěžuje si Filip.

Rekonstrukce pomníku potrvá dvě až tři sezony. Samotný restaurátorský průzkum bude probíhat kolem pěti měsíců. „Pak předložíme výsledky a restaurátorský záměr městu, to má 60 dnů na prostudování a odsouhlasení prací. Před zimou ale nepočítáme s tím, že by začaly nějaké závažnější práce,“ uvedl restaurátor. Konec by mohl být někdy v roce 2009.

Tajemství plynu

Vznik Husova pomníku nebyl jednoduchý. Původně měl stát u Betlémské kaple. „Tak to alespoň město zamýšlelo, když v roce 1901 vypsalo soutěž na pomník,“ uvedla Petra Hoftichová, šéfová odboru veřejné plastiky Galerie hl. m. Prahy. „Pak ale začali zastupitelé

přemýšlet a nakonec došli k závěru, že Hus má být protiváhou Mariánského sloupu, který stával na Staroměstském náměstí. Odhalení pomníku v roce 1915 bylo tichou demonstrací proti habsburské nadvládě.“ Od té doby se město střídavě o pomník staralo a také nestaralo. V roce 1965 přešla správa pomníku do své správy Galerie hl. m. Prahy a od té doby ho každých osm až deset let opravuje. Vždy šlo jen o drobné zásahy.

Věčný plamen v kovových mísách (přistaveny byly k pomníku ve 20. letech) po obou stranách pomníku by mohl opět vzplanout, ale má to háček: zatím nikdo neví, jak a kudy sem vedl plyn. Dokonce se dosud nepodařilo najít dokument (foto, film), který by dokazoval, že plyn vůbec někdy hořel.

„Karel Čáslavský, který je jedním z těch, kteří se v hledání angažují, sice našel řadu filmů zaznamenávajících různé významné akce a průvody, ale problém je v tom, že v případě slavnostních i smutečních průvodů se chodilo Pařížskou ulicí a kamery stály vlastně zády k pomníku,“ uvedla Petra Hoftichová. Proto se Galerie hl. m. Prahy obrací i na veřejnost, zda někdo nedá k dispozici alespoň fotografii s hořícím věčným světlem. Pátrají i pražští plynaři, přesněji odborník na slovo vzatý ing. Jan Žákovec, který je autorem řady statí a publikací o plynu v Praze. Možná se podaří najít i plány, kudy vedl plyn do mis s věčným ohněm.

Dobrý počín do budoucnosti

Restaurování sochy se setkalo i s kritikou. Proč právě nyní a ne mimo turistickou sezonu? Turisté o pohled na pomník přijdou, ale je to nezbytné. Na průzkumu budu pracovat nejen restaurátoři, ale i specialisté na výzkum materiálů, bude se dělat i petrografický rozbor kamene, z něhož je vytvořen podstavec pro sousoší. To bude dobrý základ jak pro pravidelnou dvoutýdenní údržbu, která se bude konat jednou za pět let bez lešení, tak pro případnou další rekonstrukci v daleké budoucnosti. „Vezměte, že si pořídíte mosaznou pípu; když ji budete čistit nejdřív obden, ale pak třeba jednou týdně, tak nakonec skončí v opravě na velmi dlouhou dobu a navíc se může stát, že ani po opravě nebude taková, jaká vyšla z výrobní linky. Tak je to i se sochou, pravidelná a častá údržba jí prodlouží život o mnoho desítek let,“ řekl Pavel Filip.

Petra Hoftichová připomíná, že velké památky se opravují v podstatě neustále, jmenovala například královskou kapli Saint Chapelle v Paříži, která se opravuje pořád dokola. Týká se to i katedrál v Remeši či Kolíně nad Rýnem. Tři sezony sice nebude pomník k vidění, ale dalších 40 let se z něj můžeme těšit bez lešení.